

УДК 351.71:004

ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВІ МЕХАНІЗМИ ЕЛЕКТРОННОЇ ВЗАЄМОДІЇ У СФЕРІ ОПОДАТКУВАННЯ В КОНТЕКСТІ ПОДАТКОВОГО КОДЕКСУ УКРАЇНИ

Л. О. Матвейчук,

кандидат економічних наук, доцент, докторант кафедри управління національним господарством та економічної політики, Національна академія державного управління при Президентіві України

У статті проведено аналіз положень Податкового кодексу України на предмет використання цифрового формату учасниками податкових відносин, виділено унормовані електронні форми їх взаємодії. Досліджено організаційно-правові механізми регулювання інформаційних відносин між суб'єктами сфери оподаткування. Розкрито категорійне поняття "податкова інформація", нормовані процедури її збирання, описано електронні реєстри.

Доведено необхідність розвитку електронного формату взаємодії для максимально сприятливої роботи суб'єктів господарювання та податковому стимулюванню економічного розвитку бізнесу, що, у свою чергу, є одним із ключових факторів побудови конкурентоспроможної економіки країни. Запропоновано пропозиції до Податкового кодексу щодо розвитку цього напрямку.

Ключові слова: державне управління, організаційно-правові механізми, податкова служба, податкова інформація, електронна форма, електронні реєстри, електронне адміністрування ПДВ, електронна звітність.

L. O. Matvejiuk,

Ph.D in Economics, Associate Professor, Doctoral Student of the Department of National Economy and Economic Policy, National Academy for Public Administration under the President of Ukraine

ORGANIZATIONAL AND LEGAL MECHANISMS OF INTERACTION IN ELECTRONIC TAXATION IN THE CONTEXT OF THE TAX CODE OF UKRAINE

The article analyzes the provisions of the Tax Code of Ukraine in terms of use of digital format for the participants of tax relations, highlights normalized electronic forms of interaction. Developed organizational and legal mechanisms for regulating relations between the subjects of information regarding taxation. Distinguishes categorical meaning of the concept of "tax information", standardized procedures for its collection, and described electronic registers.

Proved the necessity of the electronic format for the most favorable interaction of economic entities and tax incentives for economic development of business, which in turn is one of the key factors for building of a competitive economy. Offered proposals to the Tax Code of Ukraine regarding the development of this area.

Key words: governance, organizational and legal mechanisms, tax service, tax information, electronic format, electronic registers, electronic VAT administration, electronic reporting.

Л. А. Матвейчук,

кандидат экономических наук, доцент, докторант кафедры управления национальным хозяйством и экономической политики, Национальная академия государственного управления при Президенте Украины

ОРГАНИЗАЦИОННО-ПРАВОВЫЕ МЕХАНИЗМЫ ЭЛЕКТРОННОГО ВЗАИМОДЕЙСТВИЯ В СФЕРЕ НАЛОГООБЛОЖЕНИЯ В КОНТЕКСТЕ НАЛОГОВОГО КОДЕКСА УКРАИНЫ

В статье осуществлен анализ положений Налогового кодекса Украины на предмет использования цифрового формата участниками налоговых отношений, выделены нормированные электронные формы их взаимодействия. Исследованы организационно-правовые механизмы регулирования информационных отношений между субъектами сферы налогообложения. Раскрыты категорийное понятие "налоговая информация", нормированные процедуры ее сбора, описано электронные реестры.

Обоснована необходимость развития электронного формата взаимодействия для максимально благоприятной работы субъектов хозяйствования и налогового стимулирования экономического развития бизнеса, что, в свою очередь, является одним из ключевых факторов построения конкурентоспособной экономики страны. Сформулировано предложения в Налоговый кодекс по развитию этого направления.

Ключевые слова: государственное управление, организационно-правовые механизмы, налоговая служба, налоговая информация, электронная форма, электронные реестры, электронное администрирование НДС, электронная отчетность.

© Матвейчук Л. О., 2016

Постановка проблеми. На сьогодні відповідно до стратегії розвитку фіскальної служби країни розширення спектра електронного формату взаємодії із суб'єктами господарювання є одним із пріоритетних завдань відомства. Активізація роботи з цього напрямку простежується з часу вступу Податкового кодексу України. Законодавчі зміни вищезазначеної тематики в Податковому кодексі протягом п'яти років підтверджують перспективність означеного напрямку й інтерес держави і бізнесу до нього.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблематику формування економічних відносин в інформаційному суспільстві досліджували науковці Національного університету ДПС України, зокрема: О.А.Долгий, А.М.Новицький, Л.Л.Тарангул та ін. У колективній монографії [1] розглянуто процес формування економічних відносин в інформаційному суспільстві та їх правову площину. Вагомий внесок у вивченні теоретичної площини правового регулювання електронних відносин у сфері оподаткування зробив А.М.Новицький [3]. Проте слід зазначити, що дослідження проводилися до прийняття Податкового кодексу, який унормував деякі питання електронного формату співпраці податкових органів і платників податків. Тому, урахувавши еволюційний процес інформаційних відносин, питання розбудови податкових відносин в електронному форматі на сьогодні перебувають на периферії наукових досліджень вітчизняних вчених.

Метою цієї статті є дослідження організаційно-правових механізмів формування інформацій-

ного простору учасників податкових відносин у контексті Податкового кодексу України та надання пропозицій щодо розвитку цього напрямку.

Виклад основного матеріалу. Розвиток цифрового формату діяльності у сфері оподаткування, формування напрямку податкової політики країни щодо інформаційної діяльності з використання електронного документообігу активізувалося з вступом у дію в 2011 р. Податкового кодексу (далі – ПК) України.

На сьогодні створення та обіг первинних документів в електронному вигляді для цілей оподаткування регламентовано чинним законодавством України, а саме: Податковим кодексом України; законами України “Про електронні документи та електронний документообіг”, “Про електронний цифровий підпис”, “Про бухгалтерський облік та фінансову звітність в Україні”.

Електронний формат діяльності в податковій сфері в Україні закріплений на законодавчому рівні в частині формування та подання обов'язкової звітності до державних органів в електронному вигляді, надання адміністративних послуг в електронній формі з використанням мережі Інтернет, електронних інформаційних ресурсів органів державної податкової служби (далі – ДПС), автоматизації функцій адміністрування податків і зборів.

Правовий регламент електронного формату взаємодії платників податків із податковими органами прописано в окремих статтях ПК України (табл. 1), при цьому обов'язковою умовою електронного документообігу є дотриманням вимог

Таблиця 1

Електронні форми взаємодії платників податків і податкових органів станом на 01 січня 2015 р.

№ з/п	Електронні форми	Стаття ПК
1	Платники податків, які подають звітність в електронній формі, листування з контролюючими органами можуть здійснювати засобами електронного зв'язку в <i>електронній формі</i>	42.4
2	Податкова декларація подається за вибором платника податків, якщо інше не передбачено Кодексом, в один із таких способів: <...> в) засобами електронного зв'язку в <i>електронній формі</i>	49.3
3	Платники податків, що належать до великих та середніх підприємств, подають податкові декларації до контролюючого органу в <i>електронній формі</i>	49.4
4	Податкова звітність з податку на додану вартість подається в <i>електронній формі</i> до контролюючого органу всіма платниками цього податку	49.4
5	За вибором платника податків консультація надається в усній, письмовій або <i>електронній формі</i>	52.3
6	Платник податків може оскаржити до суду як правовий акт індивідуальної дії податкову консультацію контролюючого органу, викладену в письмовій або <i>електронній формі</i> , яка, на думку такого платника податків, суперечить нормам або змісту відповідного податку чи збору	53.3
7	Суб'єкти господарювання, які використовують реєстратори розрахункових операцій, повинні створювати реєстраторами розрахункових операцій контрольні стрічки в <i>електронному вигляді</i> та подавати до органів державної податкової служби інформацію датованими або бездротовими каналами зв'язку	32.2
8	Платники податку щомісяця у терміни, що передбачені для подання податкової звітності (календарний місяць), у тому числі для яких цим розділом установлено звітний податковий період квартал, подають органу ДПС копії записів у реєстрах виданих та отриманих податкових накладних за такий період в <i>електронному вигляді</i> . Платник ПДВ зобов'язаний надати покупцю (отримувачу) податкову накладну, складену в <i>електронній формі</i> з дотриманням умови щодо реєстрації в порядку, визначеному законодавством, електронного підпису уповноваженої платником особи та зареєстровану в Єдиному реєстрі податкових накладних	32.3

закону щодо електронного документообігу та електронного цифрового підпису.

Оснoву державного управління оподаткуванням складає податкова інформація та результати її обробки (пошук, збирання, накопичення, зберігання, аналіз, захист та оприлюднення). Категорійне поняття податкової інформації прописано в Законі України “Про інформацію”. Відповідно до ст. 16 цього Закону “податкова інформація – це сукупність відомостей і даних, що створені або отримані суб’єктами інформаційних відносин у процесі поточної діяльності і необхідні для реалізації покладених на контролюючі органи завдань і функцій у порядку, встановленому Податковим кодексом України” [12].

Податкова інформація збирається відповідно до ПК, зберігається в інформаційних базах органів ДПС та використовується в інформаційно-аналітичній роботі відомства.

Відповідно до ст. 72.1 ПК України для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності ДПС використовується інформація, що надійшла:

1) від платників податків та податкових агентів, зокрема інформація:

– що міститься в податкових деклараціях, розрахунках, інших звітних документах;

– що міститься в наданих великими платниками податків в електронній формі копіях документів з обліку доходів, витрат та інших показників, пов’язаних із визначенням об’єктів оподаткування (податкових зобов’язань), первинних документах, які ведуться в електронній формі, реєстрах бухгалтерського обліку, фінансовій звітності, інших документах, пов’язаних з обчисленням та сплатою податків і зборів;

– про фінансово-господарські операції платників податків;

– про застосування реєстраторів розрахункових операцій;

2) від органів виконавчої влади, органів місцевого самоврядування та Національного банку України, зокрема інформація:

– про об’єкти оподаткування, що надаються та/або реєструються такими органами. Зазначена інформація повинна містити, зокрема, вид, характеристики, індивідуальні ознаки об’єкта оподаткування (в разі наявності), за якими його можна ідентифікувати;

– про результати здійснення державного контролю за господарською діяльністю платника податків;

– що міститься у звітних документах (крім персоніфікованої статистичної інформації), які подаються платником податків органам виконав-

чої влади та/або органам місцевого самоврядування;

– про встановлені органами місцевого самоврядування ставки місцевих податків, зборів та надані такими органами податкові пільги;

– про дозволи, ліцензії, патенти, свідоцтва на право провадження окремих видів діяльності, яка повинна містити, зокрема: найменування платника податків, якому видані такі дозволи, ліцензії, патенти; податковий номер або реєстраційний номер облікової картки фізичної особи; вид дозвільного документа; вид діяльності, на провадження якої видано дозвільний документ; дату видачі дозвільного документа; строк дії дозвільного документа, інформацію про припинення (зупинення) дії дозвільного документа із зазначенням підстав такого припинення (зупинення); сплату належних платежів за видачу дозвільного документа;

– перелік місць провадження діяльності, на яку видано дозвільний документ; 72.1.2.6 про експортні та імпорتنі операції платників податків;

3) від банків, інших фінансових установ – інформація про наявність та рух коштів на рахунках платника податків;

4) від органів влади інших держав, міжнародних організацій або нерезидентів;

5) від підрозділів податкової служби та митних органів – за результатами податкового контролю;

6) для інформаційно-аналітичного забезпечення діяльності також використовується інша інформація, оприлюднена як така, що підлягає оприлюдненню відповідно до законодавства та/або добровільно чи за запитом надана органу державної податкової служби в установленому законом порядку [5].

Первинною складовою під час формування інформаційного блоку органів ДПС є інформація щодо обліку платників податків, їх реєстраційні дані. Усі платники податків підлягають обов’язковій реєстрації або взяттю на облік в органах ДПС для проведення податкового контролю за дотриманням податкового законодавства. Взяття на облік платника податків – юридичної особи чи самозайнятої фізичної особи в органах ДПС здійснюється на підставі відомостей з реєстраційної картки, наданих державним реєстратором згідно із Законом України “Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців” [8].

Постановка на облік, зняття з обліку, внесення змін здійснюється відповідно до Порядку обліку платників податків, зборів [9]. Облік фізичних осіб, фізичних осіб – платників податків та

зборів, самозайнятих осіб здійснюється шляхом внесення записів про державну реєстрацію або припинення підприємницької діяльності до Державного реєстру фізичних осіб – платників податків. Дані про взяття на облік фізичної особи – підприємця, юридичних осіб та їх відокремлених підрозділів як платників податків і зборів передаються до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців.

Органи ДПС згідно ст. 63 ПК України забезпечують достовірність даних про платників податків в Єдиному банку даних про платників податків – юридичних осіб та Державному реєстрі фізичних осіб – платників податків, реєстрі платників податку на додану вартість, реєстрі неприбуткових організацій та інших реєстрах, що формуються та ведуться органами ДПС згідно з кодексом, їх захист від несанкціонованого доступу, оновлення, архівування та відновлення даних. Як приклад у табл. 2 наведено електронні реєстри, які створюються органами ДПС.

Інформація, що формується органами ДПС у зв'язку з обліком платників податків, вноситься до інформаційних баз даних і використовується з

урахуванням обмежень, передбачених для податкової інформації з обмеженим доступом.

З метою забезпечення державних органів, бізнесових структур та громадян інформацією про платників податків на офіційному сайті податкового відомства організований вільний доступ до даних про взяття на облік юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців. Оновлення інформації здійснюється не пізніше наступного робочого дня після взяття суб'єкта господарювання на податковий облік. Зазначені дані містять такі відомості:

- податковий номер (для юридичної особи та її відокремленого підрозділу);
- найменування для юридичної особи або прізвище, ім'я, по батькові для фізичної особи;
- місцезнаходження;
- дата та номер запису про взяття на облік;
- найменування та ідентифікаційний код контролюючого органу за основним місцем обліку платника податків;
- відомості про надіслання відповідним контролюючим органом державному реєстратору повідомлень у зв'язку з припиненням юридичної

Таблиця 2

Електронні реєстри станом на 01 січня 2015 р.

№ з/п	Платники податків	Електронні реєстри
1	<i>Фізичні особи, фізичні особи – підприємці, самозайняті особи, особи, які провадять незалежну професійну діяльність</i>	Державний реєстр фізичних осіб – платників податків
2	<i>Юридичні особи та їх відокремлені підрозділи, фізичні особи – підприємці</i>	Єдиний державний реєстр юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців
3	<i>Платником податку на додану вартість є будь-яка особа, що провадить господарську діяльність і реєструвалася за своїм добровільним рішенням, а також ті суб'єкти господарювання, які підлягають реєстрації як платник податку</i>	Реєстр платників податку на додану вартість
4	<i>Платники податків, які відповідають критеріям визначених Податковим кодексом на відповідний рік для великих платників податків</i>	Реєстр великих платників податків
5	<i>Неприбуткові підприємства, установи та організації – підприємства, установи та організації, основною метою діяльності яких є не одержання прибутку, а провадження благодійної діяльності та меценатства та іншої діяльності, передбаченої законодавством; підприємства, установи та організації – підприємства, установи та організації, основною метою діяльності яких є не одержання прибутку, а провадження благодійної діяльності й меценатства та іншої діяльності, передбаченої законодавством</i>	Реєстр неприбуткових організацій та установ
6	<i>Нерезиденти – це:</i> а) іноземні компанії, організації, утворені відповідно до законодавства інших держав, їх зареєстровані (акредитовані або легалізовані) відповідно до законодавства України філії, представництва та інші відокремлені підрозділи з місцезнаходженням на території України; б) дипломатичні представництва, консульські установи та інші офіційні представництва інших держав і міжнародних організацій в Україні; в) фізичні особи, які не є резидентами України	Реєстр нерезидентів
7	<i>Платники податків, які застосовують спрощену систему оподаткування</i>	Реєстр платників Єдиного податку
8	<i>Фізичні особи – підприємці, юридичні особи основний вид діяльності страхування страховою діяльністю</i>	Реєстр страховальників
9	<i>Самозайнята особа – платник податку, який є фізичною особою – підприємцем або провадить незалежну професійну діяльність за умови, що така особа не є працівником у межах такої підприємницької чи незалежної професійної діяльності</i>	Реєстр самозайнятих осіб

особи чи підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця, що передбачені законодавством.

Поряд із цією інформацією для інформування платників податків та відповідно до ст. 183 ПК України на відомчому веб-ресурсі щодаки оприлюднюється інформація з Реєстру платників податку на додану вартість:

– дані з реєстру платників податку із зазначенням найменування або прізвища, імені та по батькові платника податку, дати податкової реєстрації, індивідуального податкового номера, номера свідоцтва про реєстрацію платника податку, дати початку його дії;

– інформація про осіб, позбавлених реєстрації як платників податку за заявою платника податку, з ініціативи органів державної податкової служби чи за рішенням суду, а саме про анульовані свідоцтва про реєстрацію платника податку із зазначенням індивідуальних податкових номерів, дати анулювання, причин анулювання та підстав для анулювання свідоцтв.

Стосовно платників ПДВ, то слід зазначити, що платники податку, які задекларували суму ПДВ до відшкодування з бюджету, мають право на автоматичне бюджетне відшкодування податку. Ці платники мають відповідати критеріям, які прописані в Порядку визначення відповідності платника ПДВ критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку. Критерії оцінки платника ПДВ побудовані на аналізі даних його звітних показників та наявної податкової інформації.

Право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку мають платники, які відповідають одночасно таким критеріям:

1) платники ПДВ, які не перебувають у судових процедурах банкрутства відповідно до Закону України “Про відновлення платоспроможності боржника або визнання його банкрутом”;

2) юридичні особи та фізичні особи – підприємці включені до Єдиного державного реєстру юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців і до цього реєстру стосовно них не внесено записів про:

а) відсутність підтвердження відомостей;

б) відсутність за місцезнаходженням (місцем проживання);

в) прийняття рішень про виділ, припинення юридичної особи, підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця;

г) визнання повністю або частково недійсними установчих документів чи змін до установчих документів юридичної особи;

д) припинення державної реєстрації юридичної особи чи підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця та стосовно таких осіб відсутні рішення або відомості, на підставі яких проводиться державна реєстрація припинення юридичної особи чи підприємницької діяльності фізичної особи – підприємця;

3) платники податку мають необоротні активи, залишкова балансова вартість яких на звітну дату за даними податкового обліку перевищує в три рази суму ПДВ, заявлену до відшкодування, або отримали терміном на один рік від банківської установи, перелік яких визначається Кабінетом Міністрів України, фінансову гарантію, що діє з дня подачі відповідної заявки про повернення суми бюджетного відшкодування;

4) здійснюють операції, до яких застосовується нульова ставка (питома вага яких протягом попередніх дванадцяти послідовних звітних податкових періодів (місяців) сукупно становить не менше 40% загального обсягу поставок (для платників ПДВ з квартальним звітним періодом – протягом попередніх чотирьох послідовних звітних періодів);

5) здійснили інвестиції в необоротні активи у розмірах не менше ніж 3 млн грн протягом останніх 12 календарних місяців. Платникам податку, які отримали право на автоматичне бюджетне відшкодування, виходячи із цього критерію сума такого відшкодування сукупно не може перевищувати суму ПДВ, сплачену в складі вартості придбаних (у тому числі в разі їх ввезення на митну територію України) / споруджених необоротних активів незалежно від того, чи були вони введені в експлуатацію;

6) загальна сума розбіжностей між податковим кредитом, сформованим платником податку по придбаних товарах/послугах та податковими зобов'язаннями його контрагентів, у частині постачання таких товарів/послуг, за даними податкових накладних, не перевищує 10% від заявленої платником податків суми бюджетного відшкодування;

7) у яких середня заробітна плата не менш ніж у 2,5 рази перевищує мінімальний установлений законодавством рівень у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів), установлених розділом IV ПК;

8) мають один із таких критеріїв:

а) або чисельність працівників, які перебувають у трудових відносинах з такими платниками податку, перевищує 20 осіб у кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів);

б) або має основні фонди для ведення задекларованої діяльності, залишкова балансова вартість

яких на звітну дату за даними податкового обліку перевищує суму податку, заявлену до відшкодування за попередні 12 календарних місяців;

в) або рівень визначення податкового зобов'язання з податку на прибуток до сплати до бюджету (відношення сплаченого податку до обсягів отриманих доходів) є вищим від середнього по галузі в кожному з останніх чотирьох звітних податкових періодів (кварталів);

9) не мають податкового боргу [11].

Визначення відповідності платника податку зазначеним критеріям проводиться в автоматизованому режимі протягом 15 календарних днів після граничного терміну подачі звітності. У разі невідповідності орган ДПС повідомляє платника податку, а якщо не повідомив, то такий платник має право на автоматичне бюджетне відшкодування податку.

З 01 січня 2012 р. відповідно до змін у ПК України [5] запроваджена обов'язкова електронна реєстрація податкових накладних платниками ПДВ в Єдиному реєстрі податкових накладних. Форма і порядок заповнення реєстрів отриманих та виданих податкових накладних установлюються відповідно до вимог ПК України. Платники податку щомісяця в терміни, що передбачені для подання податкової звітності (календарний місяць), у тому числі для яких цим розділом установлено звітний податковий період квартал, подають органу ДПС копії записів у реєстрах виданих та отриманих податкових накладних за такий період в електронному вигляді. Підтвердженням продавцю про прийняття його податкової накладної та/або розрахунку коригування до Єдиного реєстру податкових накладних є квитанція в електронному вигляді в текстовому форматі, яка надсилається протягом операційного дня.

Порядок ведення Єдиного реєстру податкових накладних установлюється Кабінетом Міністрів України. Покупець має право звир'язати дані отриманої податкової накладної на відповідність із даними Єдиного реєстру податкових накладних. Відсутність факту реєстрації платником податку–продавцем податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних та порядку заповнення податкової накладної не дає права покупцю на включення сум податку на додану вартість до податкового кредиту.

Протягом 2014–2015 рр. з метою вдосконалення адміністрування ПДВ шляхом запровадження електронного адміністрування податку до ПК України вносилися зміни. Наприкінці 2014 р. в ст. 200 ПК виділено окремий підрозділ “Електронне адміністрування ПДВ”, де описано:

– структуру автоматичного обліку в розрізі платника податків ПДВ;

– процедуру автоматичного відкриття рахунків у системі електронного адміністрування податку на додану вартість;

– реєстрацію податкових накладних та/або розрахунки коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних та розрахунок суми податку;

– розрахунок із бюджетом відповідно до задекларованих у податковій декларації результатів.

Порядок електронного адміністрування ПДВ установлюється Кабінетом Міністрів України. Платникам податку автоматично відкриваються рахунки в системі електронного адміністрування ПДВ.

Платник ПДВ зобов'язаний надати покупцю (отримувачу) податкову накладну, складену в електронній формі з дотриманням умови щодо реєстрації в порядку, визначеному законодавством, електронного підпису уповноваженої платником особи, та зареєстровану в Єдиному реєстрі податкових накладних. Відсутність факту реєстрації платником податку – продавцем товарів/послуг податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних не дає права покупцю на включення сум податку на додану вартість до податкового кредиту.

З 01 серпня 2015 р. на виконання вимог ЗУ “Про внесення змін до ПК України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість” [7] оновлено електронні сервіси в системі електронного адміністрування ПДВ.

Цей перелік включає:

– запит щодо отримання відомостей з Єдиного реєстру податкових накладних;

– витяг з Єдиного реєстру податкових накладних (надається як на вказану дату, так і в розрізі контрагентів із зазначенням дати на номер документа та суми податку);

– запит щодо отримання реквізитів рахунку та відомостей про стан рахунку в системі електронного адміністрування податку на додану вартість та суми податку, на яку він має право зареєструвати податкові накладні та/або розрахунки коригування в Єдиному реєстрі податкових накладних;

– витяг із системи електронного адміністрування ПДВ;

– запит на отримання інформації щодо суми збільшення, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податкових накладних в Єдиному реєстрі податкових накладних ($\Sigma_{\text{Накл}}$), за рахунок сум від'ємного значення попередніх звітних (подат-

кових) періодів до 01 лютого 2015 р., що були задекларовані платником у додатку 2 до декларації з ПДВ;

– витяг із системи електронного адміністрування ПДВ щодо суми збільшення, на яку платник має право зареєструвати податкові накладні/розрахунки коригування до податкових накладних;

– запит щодо отримання відомостей з Єдиного реєстру податкових накладних;

– витяг з Єдиного реєстру податкових накладних (надається за виданими податковими накладними та розрахунками коригування зареєстрованих з порушенням граничного терміну реєстрації за запитуваний період та податкові накладні за вказаним кодом філії);

– запит щодо отримання інформації в розрізі операцій із системи електронного адміністрування ПДВ;

– витяг у розрізі операцій із системи електронного адміністрування ПДВ [2].

Запровадження автоматичної системи повернення ПДВ створює умови сумлінним платникам без контакту з податковою службою в оперативному режимі своєчасно отримати задекларовані на відшкодування суми податку. Як вказувалось вище, право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку мають платники, які відповідають відповідним критеріям та подають податкову звітність в електронному вигляді.

Продовжуючи тему вдосконалення адміністрування ПДВ, запровадження електронного відшкодування податку, слід зазначити, що одним із ефективних елементів розвитку цього напряму було запровадження додатка до декларації з ПДВ, реєстрації податкових накладних в Єдиному електронному реєстрі податкових накладних (далі – ЄРПН). У 2015 р. внесені зміни до порядку складання та реєстрації податкових накладних/розрахунків в ЄРПН, відповідно до яких загальні правила реєстрації податкових накладних/розрахунків, коригування в ЄРПН, установлені ПК України, залишилися без змін, продовжено термін їх реєстрації [7].

Для надання послуг із подання звітності до міністерств та інших органів державної влади в електронному вигляді в Україні працює автоматизована система “Єдине вікно подання електронної звітності”. Реалізуючи державну політику у сфері інформатизації, формування та використання національних електронних інформаційних ресурсів, ДПС постійно вдосконалює автоматизовану систему звітності. Автоматизована система “Єдине вікно подання електронної звітності”

забезпечує підтримку роботи засобів електронного цифрового підпису всіх акредитованих центрів сертифікації ключів, що працюють на ринку України відповідно до чинного законодавства.

Опис форматів, структура електронних документів, що забезпечує подання електронної звітності до автоматизованої системи, розміщено на сайті ДФС України в тематичному банері “Платникам податків про електронну звітність”. На безоплатній основі користувачі можуть отримати програмне забезпечення щодо формування та подачі платниками податків податкової звітності та реєстру отриманих та виданих податкових накладних до органів ДПС в електронному вигляді засобами телекомунікаційного зв'язку наступними кроками розвитку [5].

На сьогодні актуальним питанням для платників податків є формування та подання звітності єдиного соціального внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування. Адміністрування цього платежу входить до функцій ДФС України. З метою підготовки платників податків до подання звітності з єдиного соціального внеску в електронному вигляді та у зв'язку з набранням чинності Закону України “Про внесення змін до Податкового кодексу України у зв'язку з проведенням адміністративної реформи” Міністерством доходів і зборів розроблено:

– електронні формати (архів форматів) документів звітності відповідно до проекту наказу Міністерства доходів і зборів України “Про затвердження Порядку формування та подання страхувальниками звіту щодо сум нарахованого єдиного внеску на загальнообов'язкове державне соціальне страхування”;

– довідник відповідності кодів органів Міністерства доходів і зборів України та кодів органів Пенсійного фонду для використання розробниками програмного забезпечення під час формування xml-файлів (довідник) [5].

У результаті проведеного дослідження, урахувавши трансформаційні процеси національних економік, нами розроблено такі пропозиції щодо розвитку електронної взаємодії суб'єктів податкових відносин, зокрема:

– закріплення норми інформаційної взаємодії учасників податкових відносин (між податковою службою і платником податків) шляхом внесення змін до ПК: запровадження поняття “електронний платник податків”, порядку його реєстрації як для юридичних, так і для фізичних осіб, взаємодії з виконавчими органами. Електронний платник податків – це платник податків, який взаємодіє з органами податкової служби

електронним способом на основі укладеної з органами податкової служби угоди про використання та визнання електронного цифрового підпису в процесі обміну електронними документами в порядку, установленому ПК (*досвід Казахстану*);

– з метою ліквідації тіньової зайнятості, легалізації працюючих осіб та ліквідації ухилення від оподаткування фізичних осіб створення на базі ДРФО реєстру працюючих, у якому відбуватиметься реєстрація всіх трудових відносин у разі виникнення податкових зобов'язань незалежно від типу трудового договору, так званий Реєстр роботи. Реєстр роботи – це зведений реєстр інформації, пов'язаний з роботою, у якому підлягають реєстрації фізичні особи: резиденти та нерезиденти. Розміщені дані в реєстрі є в подальшому підставою для встановлення супутніх у роботі гарантій, таких як: медичне страхування, пенсії, відшкодування по страхуванню від безробіття, а також для контролю виконання пов'язаних з роботою обов'язків. У результаті запровадження електронного реєстру роботи відпадають дублюючі функції міністерств та відомств з ведення реєстрів та обробки даних (*досвід Естонії*);

– для роботи в електронному форматі з податковими органами запровадження різних форм ідентифікації платників податків відомчої інформаційної системи, системи електронного документообігу (ID-картка або мобільної ідентифікації ID-mobil);

– у зв'язку з глобалізацією національних економік та в рамках розвитку міжнародної співпра-

ці узаконення міжнародного автоматичного обміну податковою інформацією на постійній основі щодо доходів платників податків (юридичних і фізичних осіб) з метою боротьби з тіньовою економікою, що забезпечить додаткові надходження до бюджетів країн.

Ці пропозиції можуть бути використані під час розробки національних стратегій розвитку електронного державного управління оподаткування та підготовки до практичної імплементації Угоди про асоціацію між Україною та ЄС.

Висновки і перспективи подальших досліджень. Таким чином, дослідження організаційно-правових механізмів формування інформаційного простору учасників податкових відносин у контексті Податкового кодексу України дають змогу зробити висновок, що запровадження електронного формату взаємодії податкових органів і платників податків є необхідною умовою для максимально сприятливої роботи суб'єктів господарювання та податкового стимулювання економічного розвитку бізнесу, що, у свою чергу, є одним із ключових факторів побудови конкурентоспроможної економіки країни. Перспективи подальших досліджень полягають у поглибленому вивченні та виробленні конкретних пропозицій щодо розвитку електронних відносин у сфері оподаткування в Україні й потребують більш узагальненого дослідження здобутків зарубіжної науки та іноземного практичного досвіду в цій сфері.

Список використаних джерел

1. Електронне оподаткування: сутність та перспективи застосування / П. М. Мельник, А. М. Новицький, О. А. Долгий та ін. ; за заг. ред. П. В. Мельника. – Ірпінь : НУ ДПС України, 2010. – 332 с.
2. Електронні сервіси для платників податків в системі електронного адміністрування ПДВ [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://sfs.gov.ua/elektronna-zvitnist/elektronni-servisi-dlya-platnikiv-poda/>
3. Новицький А. М. Правове регулювання інституціоналізації інформаційного суспільства в Україні : монографія / А. М. Новицький. – Ірпінь : НУ ДПС України, 2011. – 444 с.
4. План заходів ДФС України з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Коаліційної угоди у 2015 році [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua/document/248017544/R0213.doc>
5. Податковий кодекс України : Закон України від 23 груд. 2010 р. № 2856-VI із змінами і доповненнями. – Київ : ДПС України, 2014. – 336 с.

References

1. Mel'nyk, P.M., Novyts'kyj, A.M., Dolhyj, O.A., Rippa, S.P. and others (2010), *Elektronne opodatkuвання: sutnist' ta perspektyvy zastosuvannya* [Electronic tax: the nature and prospects of], ed. by Mel'nyk, P.V., National University of the State Tax Service of Ukraine, Irpin', Ukraine.
2. State Fiscal Service of Ukraine, "Electronic services for taxpayers in the system of electronic VAT administration", available at: <http://sfs.gov.ua/elektronna-zvitnist/elektronni-servisi-dlya-platnikiv-poda/>.
3. Novyts'kyj, A.M. (2011), *Pravove rehulivannia instytutsionalizatsii informatsijnoho suspil'stva v Ukraini: monohrafiia* [Legal regulation of the institutionalization of an information society in Ukraine: monograph], National University of the State Tax Service of Ukraine, Irpin', Ukraine.
4. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), "Plan of the State Fiscal Service of Ukraine to implement the Program of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Coalition Agreement 2015", available at: <http://www.kmu.gov.ua/document/248017544/R0213.doc>

6. Про внесення змін до Податкового кодексу України та деяких законодавчих актів України щодо податкової реформи [Електронний ресурс] : Закон України від 28 груд. 2014 р. № 71-VIII. – Режим доступу : <http://zakon.rada.gov.ua/go/71-19>
7. Про внесення змін до Податкового кодексу України щодо удосконалення адміністрування податку на додану вартість [Електронний ресурс] : Закон України від 16 лип. 2015 р. № 643-VIII. – Режим доступу : <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/643-19>
8. Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців [Електронний ресурс] : Закон України від 15 трав. 2003 р. № 755-IV. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
9. Про затвердження Порядку обліку платників податків і зборів [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 09 груд. 2011 р. № 1588. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>
10. Про затвердження плану заходів з виконання Програми діяльності Кабінету Міністрів України та Стратегії сталого розвитку “Україна-2020” у 2015 році [Електронний ресурс] : Розпорядження Кабінету Міністрів України від 04 берез. 2015 р. № 213-р. – Режим доступу : <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>
11. Про затвердження Порядку визначення відповідності платника податку на додану вартість критеріям, які дають право на отримання автоматичного бюджетного відшкодування податку на додану вартість [Електронний ресурс] : наказ Міністерства фінансів України від 14 листоп. 2014 р. № 1128. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1454-14>
12. Про інформацію [Електронний ресурс] : Закон України від 02 жовт. 1992 р. № 2657-XII. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>
5. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine “Tax Code of Ukraine” from 23 December 2010 № 2856-VI, with changes and additions, State Tax Service of Ukraine, Kyiv, Ukraine.
6. The Verkhovna Rada of Ukraine (2014), The Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine and Certain Legislative Acts of Ukraine on tax reform” from 28.12.2014 №71-VIII, available at: <http://zakon.rada.gov.ua/go/71-19>
7. The Verkhovna Rada of Ukraine (2015), The Law of Ukraine “On Amendments to the Tax Code of Ukraine concerning improvement of the administration of the value added tax” from 16.07.2015 № 643-VIII, available at: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/643-19>
8. The Verkhovna Rada of Ukraine (2003), The Law of Ukraine “On state registration of legal entities and individuals-entrepreneurs” from 15.05.2003 № 755-IV, available at: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/755-15>
9. The Ministry of Finance of Ukraine (2011), The Order of The Ministry of Finance of Ukraine “On approval of the Procedure of taxpayers and fees accounting” from 09.12.2011 №1588, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/z1562-11>
10. The Cabinet of Ministers of Ukraine (2015), The Order of The Cabinet of Ministers of Ukraine “On approval of the action plan to implement the Program of the Cabinet of Ministers of Ukraine and the Strategy for Sustainable Development “Ukraine-2020” in 2015” from 04.03.2015 № 213-r, available at: <http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/213-2015-%D1%80>
11. The Ministry of Finance of Ukraine (2014), The Order of The Ministry of Finance of Ukraine “On approval of the Procedure of designation of compliance with the payer of the value added tax criteria are entitled to receive automatic budgetary compensation the value added tax” from 14.11.2014 № 1128, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/z1454-14>
12. The Verkhovna Rada of Ukraine (1992), The Law of Ukraine “On information” from 02.10.1992 № 2657-XII, available at: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/2657-12>